

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

- N. IORGA. — Școlile călugărilor catolice.
I. BORCIA. — Pribegii (poesie).
G. VÎLSAN. — Astăzi îi spun... (schiță).
EUG. BOUREANU. — Mărgărint și frumoasa fără trup (poveste
in versuri).
N. I. și I. SC. — Cronică.
V. I. — Romanță.
RED. — Errată.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6 (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

Abonamentul 6 lei pe an

A apărut

In Editura Institutului de
arte grafice MINERVA

Sate și Mănăstiri din România

de N. IORGA

PROFESOR UNIVERSITAR

Un admirabil volum ilustrat de 360 pagini.

Prețul : Lei 2.50.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
6 lei pe an

ȘCOLILE CĂLUGĂRIȚILOR CATOLICE

Călugărițile catolice care țin școli în România au căpătat și cinstea unei ședințe a Camerei. Un deputat naționalist a denunțat încă odată faptele dăunătoare de care s'au făcut vinovate maicile cu capișoane albe, iar Ministrul de Instrucție a dat lămuriri care se puteau prevedea cu privire la rostul școlilor catolice ale călugăriților «Maicii Domnului din Sion».

În tot cursul verii s'a discutat despre maice, făcându-se în jurul lor un zgămot de care ele s'ar fi scutit bucuros. După atîția ani în cari nimeni n'a bătut la ușa lor decît doar comisiile examinatoare de la sfîrșitul anului sau cutare domn inspector foarte grăbit — cu toții persoane foarte politicoase și gata să arăte că știu și ele franțuzește ca și maicile directoare, profesoare și pedagoage —, a venit un ultim raport, foarte întins, în care se arăta că în această clasă de școli particulare se calcă sistematic regulamentele școlare, care aiurea se observă ceva mai bine. După procedură, maicile din Iași, Galați și București au fost date în judecată. Unele dintre ele fiind străine și cunoscînd rău limba țerii, de care, trăind între ele, n'au nevoie (și apoi ce om cu creștere nu știe franțuzește în România și nu e mîndru peste măsură de aceasta?), s'a cerut un avocat. Ministrul, tolerant, l-a îngăduit. Membru corespondent al Academiei din Paris, argumentator dibaci, vechiu profesor la tot felul de școli particulare, d. A. D. Xenopol, fost rector al Universității din Iași, a primit acest rol. D-sa a vorbit cu multă convingere și a fost răsplătit cu o sumă destul de mare, ce i s'a părut apoi neîndestulătoare. Consiliul de judecată și-a dat hotărîrea. În acest timp presa romînă clocotia de veștile și aprecierea acestui proces. Ziarele de informații împărțeau cetitorilor toate cuvintele schimbate. Unele ziare de partid au văzut îndată că maicile Sionului sînt bune conservatoare, și au deschis un foc foarte bine susținut împotriva ziarelor liberale, căci era vădit că liberalii prigoniau catolicismul, ei cari altă dată îl sprijiniseră

așa de mult încît patriarhul ecumenic trebuie să intervie. Cu acest prilej s'aŭ descoperit și alte lucruri: anume că liberalii, înțelegi cu cine știe ce factor care nu se poate numi, aŭ plănuț să dea o lovitură de moarte culturii franceze în România. S'a mai văzut cu acest prilej că sînt alte maice care țin școlii la fel, dar acelea, învățînd catolicismul pe nemțește, sînt, din potrivă, liberale. Și cite și mai cite, într'o vreme cînd afară era foarte cald.

După aceasta a fost un moment de mare emoție. Ce va face ministrul cu hotărîrea Consiliului? Mahalagismul nu se oprește ușor în revărsările lui turbure și încărcate cu lucruri netrebnice și nesănătoase. Ba că unul zice așa, ba că altul vrea așa, ba că un al treilea a pus piciorul în prag și a zis că, dacă, etcetera. Aŭ trecut astfel nemiloase săptămîni de nehotărîre. Călugărițele s'aŭ ales în sfîrșit cu un ultim at spru. Acuma, o nouă eră de așteptări nerăbdătoare se deschide: cei ce voiau să știe ce va face Ministrul cu hotărîrea Consiliului, vreau să afle acum ce vor face maicile cu hotărîrea Ministrului. Ce lucruri interesante! Și mai interesante ar fi fost dacă d. A. D. Xenopol n'ar fi înțeles să apere și mai departe, în aceleași condiții, interesele libertății de învățămînt, culturii de salon și civilizației franceze, rămînînd conductorul, cum am zice vice-directoarea, școlilor catolice-franceze (nu catolico-nemțești, ferească Dumnezeu!) și dacă această hotărîre eventuală n'ar fi fost zădărnicită de călugărițele nerecunoscătoare, care deveniră imediat, pentru sprijinitorul lor cel mai convins, o primejdie națională saŭ, ca să zicem cu un cuvînt al d-sale, care va rămînea celebru: «un tacîm de femeî!»! Cu d-sa fugia stegarul crucii latine, și, cum am spus, «afacerea», «afacerea tacîmului» acum, pierdea din interesul ei.

Mulți stînd de o parte — Romîni cari știu franțuzește, dar nu vorbesc decît românește cu Romîni și cu străinii din România; oameni respectuoși față de religia strămoșească, fără să dorească prigoniri pentru dînsa; spirite tolerante care nu înțeleg însă ca toleranța să lovească în interesele noastre, — se vor fi mirat însă de atîta zgomot, așa de multă vreme prelungit și vor fi socotit că maicile nu merită — ca să întrebuițăm graiul lor — «ni cet excès d'honneur, ni cette indignité», adecă nici atîta cinste, nici atîta ocară, și că, pentru un intermezzo de vară, acesta ținea cam mult.

În adevăr, ce sînt, ce trebuie neapărat — din punctul lor de vedere — să fie maicile? Și ce poate să li se ceară, dacă vrea să ajungă cineva la alt capăt decît închiderea școlilor, care se poate face și cu mai puține forme, dacă o are cineva ca scop?

Ele sînt niște femei care au părăsit lumea, crezînd că pot sluji mai bine astfel pe Dumnezeu. Slujba lui Dumnezeu n'o pot săvîrși altfel decît după confesia lor, care e cea catolică, pe care o cred cea mai bună, precum noi credem pe a noastră mai bună. Sînt călugărițe care se roagă, sînt altele care împart binefaceri, sau care caută pe bolnavi în spitale (și în așa fel, încît li rămîn recunoscători pe viață). Altele slujesc lui Dumnezeu învățînd pe copii. Aceasta o fac — se poate spune fără leac de păcat — cu toată iubirea.

Firește însă că ele, călugărițe, ele, catolice, ele, femei cu o cultură modestă, cu multe prejudecăți, înțeleg cultura școlii altfel decît o licențiată în litere sau științi, de religie ortodoxă. Ele înțeleg să formeze femei morale în sens creștin și catolic, și nu femei învățate, care să poată ocupa posturi. Mai fiind și Francese, ele înțeleg să prefacă micile Răsăritene din România în cît se poate mai desăvîșite imitații ale Francesei.

Așa fac, și nu pot altfel.

Noi putem însă îngădui aceasta, acum cînd sîntem un Stat național, care-și alcătuiește o cultură națională și are scopuri naționale bine definite?

Să vedem. Întăiî, cîte fete urmează la călugărițe și din ce clasă sînt ele adunate?

Orice s'ar zice, puține școlărițe ieau învățătură francesă și catolică de la dînsese. Săteanul dă la școlii înalte băieții, și nu fetele. Funcționarul vrea să le pregătească pentru o slujbă, și pentru aceasta școala maicilor, unde se învață carte puțină și cu totul neserioasă, nu e bună. Cei bogați și de neam mare nu se prea uită la astfel de instituții din țară: până ieri încă, ei credeau că e de nevoie creșterea fetelor la anumite școlii scumpe din străinătate, mai ales de la Paris. Clientela școlară a maicilor se mărginește astfel foarte mult: ea cuprinde fetele negustorilor cu stare, ale nobililor scăpătați, fetele care nu sînt menite a-și câștiga singure pînea, ci a se mărita bine, într'un grad superior zestrei ce pot aduce sau rangului social al părinților lor. Se mai adaug la aceste eleve și fetele acelor părinți pe cari i-a speriat lipsa de îngrijire *educativă* din școlile Statului și cari înțeleg ca școala să dea, dacă nu o inină curată și nobilă, măcar o înfățișare și o vorbă decentă. Unde n'au găsit bune institute particulare — și cîte sînt acelea în toată țara? —, ei și-au înscris fetele la maice, atunci cînd nu exista neapărată nevoie de a se asigura viitorul printr'o slujbă.

Călugărițele n'au chemat; ele au primit. Școlile lor au prins în

trei orașe, și aceasta se explică desăvârșit: În Iași, unde trăiește o aristocrație franțuzită și scăpătată, în Galați și București, unde se află negustori români, dar mai ales greco-români, bulgaro-români, sârbo-români, armeno-români, chiar evreo-români, cari vreau să pregătească fetele lor pentru o căsătorie avantagioasă, la noi tot atîta, cît și la Atena, la Constantinopol, la Sofia, la Belgrad, la Smirna sau la Marsilia.

Unele din eleve se fac catolice, își lasă averea călugărițelor, emigrează. E adevărat. Nu catolicisarea lor ni strică, ci pierderea unei părți din averea, în bani și oameni, a țerii. Dar oare fără călugărițe n'ar face același lucru? Mergeți de Paști la biserica românească din Paris, biserică ortodoxă, vă rog, cu preot care n'are, adesea, curajul, de a se îmbrăca preotește cînd iese pe strade, și veți vedea funcționari în congediu, penșionari ai Statului, locuitori aproape statornici ai marelui oraș al Apusului, șopotind franțuzește cît face slujba preotul în româneasca Sfîntului Sinod. Ceia ce fac călugărițele în opera de desnaționalizare, e alt ceva decît un strop în Mare?

Dar, se zice, maicele nu sînt totdeauna morale. Să se constate aceasta, și să se pedepsească în casurile adevărate. Și se mai zice: ele își permit chiar a ofensa dinastia. Un greu păcat, de sigur, și care trebuie urmărit. Dar, fiindcă e vorba de aceasta, n'ați întîlnit niciodată în vre-o autoritate, în vre-un vagon, supt ochii conducturului, cutare canalii insultînd ordinar familia regală fără să se iea vre-o măsură? Eu am văzut. Și unde se tipărește oare ziarul «Acțiunea», care pretindea să tragă urmări din ticăloșia criminală de la Belgrad? Oare să fie călugărițele catolice cei mai periculoși antidinastici din România? Și, în sfîrșit, se adaugă, ele ne desprețuiesc. E drept. «Tacîmul de femei» ar fi o explicație. Și apoi reputația României nu se face cu ce cred despre dînsa cîteva femei cu cultură mediocră.

Statul are datoria de a controla în școlile particulare trei lucruri: igiena, moralitatea și — în oarecare măsură, potrivit cu scopul măr-turisit al instituției,— știința. De spirit s'ar atinge în zădar: el poate scăpa totdeauna prin ochiurile largi ale celui mai strict regulament și celui mai sever control.

Iar, dacă i se pare că umezeala ruinătoare se ridică prea sus în ziduri, să nu înceapă prin a spoi ostentativ în afară, ci să dregă la temelie. Și măsuri pentru a opri desnaționalizarea sînt (și Rusia le-a luat cu folos): taxe strivitoare pentru absenteiștii ce desertează

din țară. taxe pe imprimatele străine, un nou regim al pașapoartelor, și, *mai ales*, absoluta nerecunoaștere a diplomelor străinătății. Acestea ar fi în adevăr *fapte*, care pot ispiti pe un patriot și pe un îndrăzneț și ar face gloria partidului care l-ar susținea până la capăt.

N. IORGA.

PRIBEGII

În cetatea veche, pe piață,
Stă poporul adunat grămadă,
Mic și mare aleargă să vadă
Oaspeți rari, sosiți de dimineată.

Trei boieri din Țara-Românească
Aū bătut în zorī de zi la poartă,
Cînd dormia cetatea 'ntreagă moartă.
Și-aū cerut aici să-i găzduiască.

Deșteptați din somnul greū, străjerii
Alergară să vestească 'n grabă.
De trei ceasuri cei din sfat se 'ntreabă
Ce să știe 'ncepe cu boierii.

Stă pe uliți lumea cete, cete;
Îngrijați se 'ntreabă ce să fie —
Iată cine trebuie să știe,
Falnicul flăcău cu negre plete.

«Veste mare: peste munți păgînul
Arde, jefuiește și omoară!»
Zice, și 'n mulțime se strecoară,
În cămașa-i albă, 'ncet, Românul.

I. BORCIA.

ASTĂZÎ ÎÎ SPUN...

De-o jumătate de ceas staū în colțul stradei, ascuns după niște uluci vechi, făcîndu-mă că aștept pe cineva, uitîndu-mă încrunțat la ceas de cîte ori trece vre-un om pe lîngă mine.

Și mi-e cald : zi de vară, după prînz. La început, craca unui salcîm umbria o bucată de trotoar și-mi da adăpost de arșiță, dar, peste puțin, umbra suindu-se pe gard, m'a lăsat în soare...

Mă mai mișc puțin ; pînă la capătul ulucilor numai, căci dincolo e o grădiniță în care un domn gras, în jiletcă, își cetește gazeta cu cafeaua d'innainte... Mă apropiu de furiș de grădiniță și privesc... Domnul a adormit, cu fața roșie căzută pe piept, cu gazeta în iarbă. Un cățel de lîngă gazetă m'a simțit și latră... Cum m'a speriat !

Mă retrag răpede ; în fața mea întîlnesc un copil care se duce la școală : își troncăne ghetetele prin praf, răsucind ghiozdanul de baie. Se uită la mine... Ce priviri au copiii ăștia ! Încep să fluier, și iar îmi scot ceasul...

Mă întorc și privesc cu coada ochiului. Copilul merge de-a'ndaratele și se uită după mine. În dreptul grădiniții își apasă linia pe zăbrele, făcînd un sgomot grozav. Cățelul latră nebun, domnul deșteptat strigă :

«Mă pungașule, fir'ai al naibeî, stai că-ți arăt eu ție !»

Toată ulița tăcută s'a umplut de zgomot. Nu mai pot sta aci, și iar mă dau în colț, lîngă salcîm.

Casa ei e a treia de aci de unde staū eu. De cînd aștept să plece frate-său la birou... Astăzi m'am hotărît, fie ce-o fi... Și mai ales m'a încurajat zîmbetul ei de alaltăierî, de la grădina publică... Toată seara par'că m'a privit mai dulce și, despărțindu-ne, am văzut în ochii ei o urmă, o picătură de duioșie.. Îmi venia s'o sărut pe ochi... Astăzi s'a sfîrșit ; mă duc s'o întreb... Poate ar fi trebuit să vorbesc cu frate-său, dar nu, să aflu din gura ei mai bine... Ce greu mi-ar veni să-mi spuie el că... Ah, iată-l ! E Alexandru, frate-său. Mi s'a oprit răsufierea. De nu m'ar vedea ! Merge răpede : se vede că a întîrziat... Adevărat : e două fără cincî.

În sfîrșit, ea e singură. Ce-o fi făcînd ?.. Ar fi o prostie să mă duc de pe acum. S'ar cunoaște numai decît, și, de oarece eu am numai motivul că vin pentru Alexandru, ar putea să mă trimeată după el... Atît mi-ar mai trebui... ai să mă mai plimb puțin... — Ce căldură, frate !

Să pornesc ori să mai rămîn ? Dacă mă duc mai tîrziu, o să înțelegă că n'am venit pentru frate-său... Hai să mă duc !.. Mai staū

pînă o trece femeia aia dincolo de grilajul de la casa cu două caturi; dacă nu voiū pleca nici pînă atunci, sînt un prost și jumătate... Acuma plec!...

Femeia a trecut, și eu tot n'am plecat. Va să zică sînt un... Of!.. Hai să mai vedem ce face domnul cel gras!

A intrat în casă cu cățelul; a rămas numai gazeta în iarbă și ceașca de cafea, goală, pe mesuță. — E două și jumătate, și eu tot aci am încremenit. Acum, fie ce-o fi, intru!

Am trecut strada, dar îmi bate inima grozav. Merg încet, și aș vrea, cu cît înnaintez eu, să se depărteze de mine poarta ei... Mai am puțin, am ajuns; na! am trecut-o! Va să zică iar sînt un... Acum mă întorc și, dacă n'oiū intra, lasă! Oh! s'a mișcat portița! Mi s'aū răcit mî-nile... Servitoarea cu donițile în mînă se duce la puț. Mă vede... Mă apropiu grăbit.

— Anico, domnu Alexandru e acasă?

— Nu, domnule, acuma plecă, dar poftiți, e domnișoara.

Și îmi face loc să trec.

— Nu e acasă? A! Și eu aveam ceva cu el!

Se deschide ușa de la *antreu*. E capul ei. Cum îmi ard urechile.

— Cine e Anico? Apoi, văzîndu-mă, zîmbește. — Domneata ești, domnule Ionescu? Se codește puțin, apoi: Poftim înnăuntru.

— Da, domnișoară... Vă mulțumesc... Nu știam că Alexandru... Vă rog... Dar eu aș fi vrut...

Inghițindu-mi vorbele, ajung în salon.

Storurile sînt lăsate, e răcoare, dar eu asud al naibeii. Ea se duce de iea o farfurie cu fragi de pe masă și o dă de-o parte, învelind-o cu un șervet.

— Mai șezi, domnule Ionescu, mai șezi. Păcat că nu e și Alexandru.

— Mulțumesc... Aș fi avut ceva de vorbit cu el... Credeam că-l apuc..., dar, dacă nu e acasă, lăsați... Mi-e teamă să nu vă supăr...

— Mă rog, nu e nici-o supărare, poftim ședeți...

De sigur, nici ea nu pricepe de ce îl caut pe Alexandru la vremea asta cînd e totdeauna la birou; ori... a *înțeles*?

— Altfel ce mai faci, domnule Ionescu?

Ce voce blîndă și prietenoasă!

S'a așezat lîngă masa din mijloc și se joacă cu o cutiuță de melci. Se uită la mine cu ochi așa de dulci!.. Mi-e cald... Și mi-e frică să-mi scot batista din buzunar; e udă, și nici nu știu unde am pus-o... Cînd m'o vedea căutînd, o să priceapă ce... De-abia îi răspund, și par'că nu-mi găsesc loc pe scaun. Ea vede încurcătura mea, și îmi vorbește blajin, încurajîndu-mă, ajutîndu-mă la vorbă cum ajuți pe un copil

mic să umble... Și eu încep să mă liniștesc și vorbesc mai așezat. Ce recunoscător îi sint! Îmi vine să-i ieaș mîinile să i le sărut. Dar, de sigur, vede ea după privire ce am eu în inimă.

Ea nu mai e sfioasă de loc; începe să-mi spuie cum a fost cu niște prietene la crîng și ce au făcut acolo.

— Eram cu Săftica — o știi pe Săftica — fata receptorului... Venise cu tată-său... O nebună de fată! Nicî n'am mai văzut o alta mai zburdalnică. Ea ne-a luat pe toate, că altfel nu mergeam... Dar fie, că am și petrecut minunat! Era o frumusețe... Mai mare dragul să te plimbî...

Și ea, aprinsă de povestire, începe să-mi înșire o mulțime de nîmicuri drăguțe, de le-aș asculta pînă mîine. O privesc zîmbind, și dau din cap la exclamațiile ei. În umbra ușoară din casă, fața ei îmi pare o minune. Ce obraji înfloriți! Simt că, dacă aș plimba mîna pe ei, aș plimba-o ca pe o catifea. Buzele se mișcă nespuse de gingaș, descoperind în surîsurî șirul dinților albi ca floarea de cireș... Și ochii, mai ales ochii! Ei m'au fermecat pe mine! Ochii aceștia vii, limpezi, de o limpezime cum numai la copii găsești.

— Vai, iartă-mă, domnule Ionescu, eu am și uitat cu prostiile mele... Poate și-o fi sete.

Și fuga repede la ușe. Eu protestez, mă scol după ea turburat, dar nicî nu vrea să mă auză. Chiană servitoarea, îi șoptește ceva, apoi iar vine surizînd. M'am folosit de acest răgaz ca să-mi scot batista și să mă șterg odată zdravăn peste toată fața.

Ea s'a așezat pe scaun, și iar se joacă cu cutiuța de melci. Caută ceva de vorbit. Dincolo se aud sunînd lingurițele.

— Vai de mine, ce potop e afară. S'aprinde pămîntul. Nu aș ieși pe vremea asta, doamne ferește.

— Da, e adevărat, au început căldurile, și mi-e teamă să nu ție mult așa. — Mi s'a părut că am vorbit prea suptire, și-mî îndreptez glasul tușînd.

Pe ușă intră servitoarea cu tava cu dulceață.

— De ce v'ați mai deranjat, domnișoară...

— Mă rog, ce-are a face! Nu e nicî un deranj: poftim... Îmi așază farfurioara dinnainte, apoi se duce la fereastră de mai ridică stolurile și scoate capul afară, murmurînd «Uf, ce căldură!» Până atunci eu mă înnec cu dulceața. Mi s'ar părea ceva caraghios de tot să mă vază băgînd lingurița cu dulceață în gură.

— Mulțumesc.

— Pentru puțin.

Trece cu servitoarea de-o parte, și iar șoptește... Pricep eu.

— A, nu, mulțumesc, nu beau cafea...

— Dar se poate, domnule Ionescu! De ce să nu bei? Pe căldura asta o cafea e minunată, măi taie din sete... Du-te, Anico!

Nu măi pot zice nimic. Iar începem a vorbi fleacuri. Acum mi-a măi venit și mie inima la loc, dar n'aș îndrăzni să-i mărturisesc ce am în gând. Sînt așa de dulci clipele acestea de intimitate prietenească, încît ar fi păcat să le turbur prin ceva grav.

Vine și cafeaua: noi tot măi veseli și măi vorbăreți ne facem. Pe urină aduce farfuria cu fragi pe care o ascunsese.

— Mi-era rușine să mă vezi mîncînd fragi, și aveam așa mare poftă de ele! Dar acum îmi pare bine că nu le-am mîncat... Se mîncăm împreună.

Sînt fericit! O clipă, gîndul cel tainic se întrupează în vorbe, năvălește pe buze și e cît pe-aci:

— Domnișoară...

Dar ea îmi vorbește de alt ceva, și taina se coboară ca un nor peste suflet. Și sufletul se întristează...

Se întunecă de-odată, și storurile se mișcă de vînt. Ea ascultă.

— Mi se pare că a început furtuna... Să închid geamurile... Vai, ce praf!

— Lăsați, domnișoară, că închid eu.

Ea mă lasă, și se duce să strige servitoarea. Aud zgomote de geamuri trîntite. Ridic storurile. Crăcile salcîmului din față se zbat neruvoase, tinicheaua de pe case trosnește. Un vârtej se abate pe grădină, imbibînd-o de praf; răpede închiz ferestrele, cu ochii și buzele strînse. Pe geamuri sisie o ploaie de nisip. În curte, un cocoș fuge cu creasta plecată și cu penele răsfirate de vînt.

Ea intră în casă, serioasă.

— Ce măi fu și asta! Adevărată vijelie! Mi-e frică să nu-mi rupă garoafele din grădină.

Eu aș fi în stare să-i aduc toată grădina innăuntru. Ne așezăm lîngă fereastră.

Zgomotul de afară se aude innăbușit. S'a făcut cald, și odaia parcă respiră, din toate lucrurile sale. Simt bine mirosul fragilor și al florilor de la ferestre. Toate din jurul meu, innainte, în umbra gălbuie a storurilor aveau un suflet; acum, în lumina aspră, cenușie de afară, mi se arată fără viață, sarbede.

Privim gînditori prin fereastră. Pete rotunde, rare, innegresc pămîntul, se înmulțesc îmbinîndu-se, dese, măi dese, boabele de nisip sar... Ploaia. O ploaie nebună, cu picături mari și răpezi ca de duș.

— Îmi închipuiam. eti că are să plouă ; prea grozavă căldură a fost astăzi.

Și iar începem să vorbim. Doamne, acum să am un curaj... Să-î spun încetinel, ținînd-o de mină. tot ce am pe inimă și pe urmă să facă ce-o vrea cu mine.

Ce nenorocit sînt !

Vre-un șfert de ceas, și a stat ploaia. Tot așa de răpede cum a început. Deschidem fereastra, și răcoarea intră în casă, dulce, înviorătoare, ca o undă de apă rece.

Nu mai pot sta ; e tîrziu.

— Domnișoară, vă rog să mă scusați dacă v'am supărat..

— Cum : nu mai stai, domnule Ionescu ? De ce nu mai așteptaî.. pînă venia Alexandru.

Par'că simt o părere de rău în vorbele acestea. Îl pare rău că plec ! Și cum aş vrea să rămîi !

Totuși mă ridic.

— O să-î pară rău lui Alexandru cînd o auzi că nu l-ai găsit.

S'a sculat și ea. Acum trebuie să plec.

Daū mîna cu ea la ușa *antreului*, și îmi vine să-î razim, capul de piept, cu fața supt buzele mele, s'o sărut pe pleoape, s'o sărut, s'o sărut, s'o topesc... Ah, ochii ! Sînt mai frumoși ca zorelele, proaspete după ploaia aceasta.

Cobor în curte, și din crăcile pomului îmi cad picături în cap. Calc prin locurile mai zvîntate. Mă întorc și văd capul ei privindu-mă din ușa. Mă apucă un necaz grozav pe mine. Va să zică tot nu i-am spus ! Ce mare dobitoc mai sînt !

G. VILSAN.

CUGETĂRI

Sînt suflete a căror viață n'are o primăvară : ele sînt rare ori fecunde.

*

Unde se lucrează, e și de măturat ; sînt oameni cari fac numai atîta.

*

Ce adaugă sufletul pe lingă dar, face din pomană o binefacere.

*

Caută la cine te prețuiește cît de curată e inima, nu cît de înalt e gîndul.

X.

MĂRGARINT ȘI FRUMOASA FĂRĂ TRUP

— POVESTE —

Minat de-un dor nemăsurat,
Un Făt-frumos s'a abătut
La un castel din vremi durat
Și'n porți de-aramă a bătut.
— «Din lungă cale am pornit
De-un dor nebun prin lumii gonit!
Veți fi voi binecuvințați,
Sălaș pe noapte de-o să-mi dați!»

Innuntru paznicî-aū plecat
Grăbiți să ducă vestea,
Că primitor Roș-împărat
Era, spune povestea.
Apoi cu cinste ei l'au dus
În sala tronului, de sus, —
Și sta bătrînul împărat
În jilț a lene răzimat.

— «La noi să fii binevenit
Ca toți ceilalți de-a rîndul
Și, orișicînd veți fi primit,
Curat de-ți este gîndul!»
— «Curat cu gîndul eu mă port,
Că rău'n mine este mort;
Și-un dor mă poartă pe pămînt,
Un dor nețărîmîr și sfînt.

De m'am pornit din tainicî zări,
Tot el mă duce 'ntr'una,
Să merg spre-albastre depărtări:
Pămînt și cerul una!
Născut în codrul de argint
Nămit am fost eu: Mărgărint,
Norocu meu e ca și spuma, —
Și-o zin'a codrilor mi-e muma!

O zină,... dar pe ea n'o știu,
Că chipu-î nici-odată
Nu l-am văzut! De și-i sînt fiu,
Ea a rămas curată.
Și naștere n'am cunoscut,
Că din sărut eu m'am născut!
Născut din florî și de pripas
Într'al iubirii tainic ceas.

Trăind în codru, fericit,
Cu murmur de izvoare,
Cu-albastrul cel nemărgenit
Și frate cu-orice floare,
Deprins am tost să înțeleg
Poporul codrului întreg,
Căci dînsul însuși m'a crescut; —
Dar astăzi totul a trecut.

Căci într'o zi eu am văzut
Trecînd în zări senine
Un chip, ce'n clipă a făcut
Un rob al lui din mine.
Și, de-am cercat să-l uit, în vau!
Icoana chipului bălan
M'a scos din minți, m'a fermecat;
Ea a perit, și eu o cat!

O cat de ani și n'o găsesc
Căci urmă ea nu are!
Ea a perit, eu o iubesc,
De și-î făr' de'ntrupare.
Mă doare sufletul întreg
Și nici nu pot să mă 'nțăleg!
Pentru-al durerilor noian
O clipă nu găsesc alean!» —

Și'n lume iarăși a plecat,
Minat de-aceiași jale,
Un zburător înstrăinat
Cu dorurile sale!...
În piept același foc pribeag
Și dorul chipului ei drag
Îl mină'n veci pe alte căi
Pe 'nnalte culmi, prin răpezi văi.

Și ca'nainte-a colindat
Și mers-a el într'una,
Pămîntu'n lung, pămîntu'n lat,
Păn'unde șade luna.
Acolo nu e suflet viu
Și tot coprinul e pustiu
Și totul e 'mpietrit și stins,
De noaptea veșnică cuprins.

A mers și flăcău-atît răstimp
Cît nu aş putea spune
Și'n lungu-î drum, de la un timp,
Apare o minune:
Palat în marmoră durat,
De doi luceferi luminat,
De cîte stele'n ceruri sint
Și răsunînd de-un dulce cînt.

Bătut-a'n poartă la palat,
Și iată că de-odată
În lături porțile s'au dat
Și-un mîndru grup s'arată
De chipuri dalbe feciorești,
Frumoase cum nici nu gîndești
Iar, de le vezi, nimica nu-î,
Și tot e gol în jurul lui!

Și-acele corpuri străvezii
Frumoase-s, dar n'au viață:
De-apare după liniî vii
Palatul ca prin ceață!
Ca dintr'un vis s'au întrupat
Și-afund, innuntru de palat
Se duc, cu mina semn făcînd,
Și flori în urmă aruncînd.

Iar din adîncul luminos
Al săleî fără capăt
S'aude-un viers armonios
În note dulci, ce scapăt',
Purtate par'că de un vînt,
Cum n'a suflat pe-acest pămînt.
Iar din văzduh se cern în șir
Petale moi de trandafir.

Și pe un pat de flori de crin
Întinsă stă a lene
Făptura cea cu chip senin
A unei Cosînzene!
Iar zine lingă dînsa stînd,
Cu flori de aer vînt făcînd,
Se poartă 'n jurul ei în grup
Și aruncîndu-î flori pe trup.

Atuncea fata s'a sculat,
De și e arătare...
(Căci trupu-î pare închegat
Dar numai formă are),

Și'ncet, cu timbrul de argint,
Îi spune dulce: — «Mărgărint.
Prin codri-odată te-am văzut
Și drag de-atuncea mi-ai căzut!

Dar și iubirea mea-î un vis,
Cum vis îmi e făptura,
De și-mî zărești ochiul deschis
Și rizătoare, gura.
Ne-urmînd a vieții închegare,
Născut-am fost fără'ntrupare
Din veșnicia soartei mele
Și din iubire a două stele.»

Molatec brațul el întinde
Pe după gitu-î moale,
Dar aier este ce coprinde
În formele ei goale.
Iar, în iubirea lui nebună
El pare-un fermecat de lună,
Și doruri vii sufletu-î rup,
Iubind frumoasa fără trup.

Și, lingă ea vroind să șadă,
Fiița toată-l doare:
Odată ar vroi s'o vadă
În toată a ei splendoare.
— «Odată mă voiü arată
Aievea și voiü fi a ta,
Căci în vecie scris mi-a fost
O clipă numai să am rost.»

Și a rămas înmărmurit
De-apururi lingă fată,
Răpus de-atita dor cumplit
De-a o simți odată.
Zădarnic brațele-a întins
Și corpul gîngaș i-a coprint
Că numai umbră a găsit
În locul chipului iubit.

De-atunci, pierdut în aiurare,
El zilele-și petrece,
Și spre-ale lumei lui hotare
În veci n'o să mai plece!...

EUGENIU BOUREANU.

CRONICA

D. P. V. Haneș a tipărit un memoriu, premiat de Facultatea de litere din București, asupra formării limbii literare românești — am zice mai bine: *nouă* limbă literare — în jumătatea d'întăiu al veacului al XIX-lea.

O întrebare ar fi cînd s'a format această limbă. Se poate spune hotărît că în veacul al XVIII-lea s'a scris tot cu limba cea veche, formată prin cărți bisericești pentru toți Romîni. Ar fi fost interesant numai să se vadă cum se adaug unele desinențe, unele cuvinte nouă și o altă sintaxă prin influența, atotputernică dincoace de Carpați, a limbii grecești, a vechii limbă eline (tot așa de interesant ar fi fost să se studieze, în limba anterioară, influența sintactică slavonă). Ici și colo, se pot constata și influențe de vocabular apusene, la acei ce știu latinește (Ardelenii, dar tot așa fac și unii cronicari munteni din veacul al XVII-lea), italienește (Ienachi Văcărescu) și chiar franțuzește (Conachi).

Noua limbă începe a fi de nevoie după întrebuintărea limbii românești în știință, în administrația Regulamentului Organic, în politică, în ziaristică. Eliade și Asachi o prelucrează: cei d'întăiu știa ceva latinește, învățase bine franțuzește și s'a pasionat pe urmă pentru limba italiană. Asachi era cunoscător de multe limbi moderne: el a lucrat în sensul lui Eliade fără a cădea în escesele lui. Cu Kogălniceanu, Alecsandri, cu exilații de la 1848 a venit apoi un puternic curent frances *direct*. El n'a copleșit limba literară din cauza începerii serioase a studiilor istorice (tipărire de cronici — *Letopisiștele*, *Magazinul istoric* — și documente). Apoi din cauza cunoașterii poeziei populare (Russo, Alecsandri). În sfîrșit din cauza apariției, supt «noua direcție» de la Iași, a scriitorilor ieșiți din popor, a scriitorilor țeranî (Creangă, Slavici, Ispirescu).

Acestea le crede și d. Haneș și le spune periodic în capitole bine împărțite, pline de o folositoare statistică a cuvintelor și construcțiilor. Alături cu aprecieri care arată încă pe începător, sînt puncte de vedere și adevărate și nouă. În loc să înceapă însă cu Clain, Șincai, Maior, plus Zilot Romînul, și să încheie cu Bălcescu, Laurian, ar fi fost mai firesc să pornească de la 1830 și să meargă până la 1870: veacurile și jumătățile de veacuri nu se socot tot așa în toate domeniile.

*

În *Șezătoarea*, vol. IX, n-le 6—7, d. Gh. Teodorescu-Kirileanu reproduce după o tipăritură din 1756 a Mitropolitului Iacov (*Sinopsis, adecă adunare de mai multe învățăături*), partea în care se probozesc credințele deșarte ale poporului. Autorul notițelor le semnalează și în timpurile noastre. E ciudat că sătenii din jud. Suceava, negăsind că preotul ortodox de modă nouă e destul de bun vrăjitor, merg pentru aceasta la călugării catolici din Ungaria, la «Barații» din părțile Bistriței și Maramureșului, pentru descoperirea de prădăciuni făcute în dauna lor.

Între poeziile populare din același număr e una privitoare la Bujor, iar alta vine din vremea de pe la 1830—50, cînd «de la București la vale» mergeau «butce și rădvane» în care cocoanele priviau cu iubire la «generalii» și «porușnicii» Muscalilor. Poporul a văzut această ticăloșie, și a cîntat-o în batjocura cîntecului.

N. IORGA.

*

Cea mai nouă ediție din operele d-lui Alexandru Vlahuță — «*Poezii*, 1880—1904, București, Sococă, 1904, pp. 273 în 8° — s'a remarcat pîn'acum prea puțin în «lumea literară», deși această întie adunare completează a versurilor distinsului scriitor se înfățișează ca un dar din cele mai bine venite pe care editorii credincioși ai clasicilor noștri îl puteau da admiratorilor Musei românești. Faptul, foarte obicinuit la noi, unde recunoașterea meritelor reale și recunoaștința către eroul lor sînt încă plante din cele mai rare, nu-l va fi atins, de altminteri, cîtuși de puțin, pe poetul al cărui credeu înalt și mîndru ni se destăinuște în versurile din fruntea volumului :

«*Sfîntă muncă e aceia*
 «*Ce răsplata 'n ea-și găsește.*
 «*De 'nțlegi tu asta, — cheia*
 «*Fericirii tale-o ții.*

Și-apoi una este așa zisa «lume literară» a noastră, o lume unde vor mai bijbăi o vreme ațitia nechemată și pretențioși, și alta e lumea cînsită a scriitorilor și cetitorilor romîni curați cu duhul. În această lume, singura vrednică a se împărtași de cuvîntul adevărului artei românești, în această lume ce nu cunoaște granițe în afară de acele nestrămutate ale sufletului românesc nefătărit, poeziile strînse la un loc ale d-lui Vlahuță vor fi primite cu cea mai sinceră bucurie și cu vremea vor trece iarăși din mîină în mîină și de la inimă la inimă, precum de douăzeci și mai bine de ani trec scrierile lui, răspîndite, citite și admirate aici în țară ca și în Ardeal, Bucovina ori chiar pe pămîntul românesc al Balcanilor.

Începînd cu minunatul sonet *Sămănătorul*, unde simțim exprimate înseși credințele adînci ale poetului în menirea bine cuvîntată a poeziei apostolice, urmînd apoi cu toate cele lalte creațiuni ale sale în versuri, printre care regăsim și recetăm cu înduioșare și cu entusiasm bucăți ca *Liniste*, *Dormi în pace*, *La icoană* și atitea altele, alătura de sonetele cu forma lor desăvîrșită, încheind în sfîrșit cu neîntrecutele traduceri din Ada Negri, — volumul ni arată în toată limpezimea, în toată puterea, în toată seninătatea ei simpatică personalitatea artistică a d-lui Vlahuță. Accentele filosofice pesimiste ori melancolia dulce a iubirii ne evocă epoca lui Eminescu, alătura de care răsăria dînsul, influențat de sigur, dar *întreg*, totuși, pe cînd metalul sonor al acelei trîmbiți cerești de chemare a energiei naționale ce răsună în *Unde ni sînt visătorii*, arată ca într'o lumină de profet pe fericitul ce izbuti să așeze în literatura noastră modernă puntea sigură între opera unică a lui Eminescu și între generația

de astăzi a tinerilor ucenici adăpați la izvoarele fermecate spre care îndemna cu atîta putere maestrul «Scrisorii a treia»: trecutul nostru istoric și poesia populară, căror tot mai mult li se adaogă acum elementul necesar *treimii*, viața patriarhală a satelor, țeranul iubit cu evlavie și de Eminescu și de Vlahuță și de urmașii lor înțeleghători.

*

Al unsprezecelea anuar al Seminarului de filologie românească din Lipsca,—«Elfter Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache in Leipzig. Commissions-Verlag von Iohann Ambrosius Barth, Leipzig 1904;» pp. 368 în 8° mare,—contribuie cu alte cîteva lucrări serioase la munca foarte prețioasă ce se desfășură de atîția ani, supt conducerea d-lui dr. Gustav Weigand, pe tărîmul bogat al studiilor asupra limbii noastre.

Întîia lucrare, a d-lui dr. Sextil Pușcariu, despre grupul *ti* și *ki* în românește, italienește și în sardică, lucrare care a adus autorului ei cinstea de-a fi admis ca docent de romanistică la Universitatea din Viena, a fost apreciată aici la apariția ei în broșură; ea găsește acum și laudele meritate ale d-lui dr. Weigand, fostul profesor al autorului, precum trebuie să găsească recunoașterea orî-cărui specialist. D-l Weigand face o comunicare interesantă despre dispariția lui *n* prin nasalizare în românește.

Urmează două tесе de doctorat ale foștilor elevi ai Seminarului, d. Alexandru Bogdan, despre *Metrica lui Eminescu* (lucrare de asemenea apreciată în revista noastră) și d. Kurt Schreyer, care ni dă o foarte conștiincioasă cercetare a propozițiilor adverbiale în literatura noastră populară mai nouă. Din prefața anuarului aflăm că, anul școlar trecut (1903—1904), Seminarul a avut 19 membri, dintre care 10 Germani și 9 Romîni; între aceștia din urmă cei mai mulți ne-filologi, studenți ai școlii comerciale din Lipsca, înscriși la Seminar numai din dragoste către limba țerii lor.

D-l Weigand a mai tipărit tot acum rezultatele studiilor sale dialectologice prin Bucovina și Basarabia, carte ce cuprinde și lucruri de un interes cultural mai general pentru Romîni.

*

Un harnic student, Șerban Borchină, doctorand al facultății de medicină din București, a căzut zilele astea victimă zelului său pentru știință, plătind cu însăși viața setea lui de adevăr. Cu prilejul unei autopsii care oferia un cas rar, dînsul s'a infectat, și toate ajutoarele medicale ce i s'au dat nu-l mai putură mîntui. Nefericitul, de neam din Ardeal, de la Rășinari, fiu de țeran a căror singură nădejde și mîngiere fusese, lasă regrete unanime printre colegii și profesorii lui, cari-l prețuiau mult pentru vrednicia sa, dovedită în facultate și ca intern al Spitalelor Panteleimon și Colentina. O înmormîntare frumoasă i se va face astăzi de către dînsii, pe cînd departe, peste munți, în satul lui drag, părinții își vor plînge nemîngîiații fiul dus «în țară», pe care îl știau sănătos-voinic, pornit cu toată rîvna spre învățătura mai înaltă, de care nu i-a fost dat să se bucure mult.

I. SCURT.

Recomandăm următoarele rînduri: «Subsemnatul, primind însărcinarea de a face darea de seamă despre mișcarea literară a Romînilor pentru revista germană *Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der romanischen Philologie*, roagă pe toți domnii autori de cărți de conținut literar sau de studii literare, cari doresc să li se pomenească operele, a le trimete, sau pe adresa: Wien, IX, Lazarethgasse 29^I, sau d-lui profesor K. Vollmöller, directorul numitei reviste, la Dresden A., Wienerstrasse Firește că subsemnatul nu va vorbi decît despre acele lucrări care i se par demne de a fi pomenite. Darea de seamă va începe cu anul 1902—1903 și va fi dată la tipar la sfîrșitul lui Ianuarie 1905 st. n.; în Aprilie 1905 va apărea darea de seamă despre anul 1904. D-nii autori sînt decî rugați să se grăbească cu trimeterea cărților¹.

DR. SEXTIL PUȘCARIU,
Docent la Universitatea din Viena.

ROMANȚĂ

*Vecină cu ochii căprii,
Pe mare, cu mine, cînd vii?*

*Bărcuța, mînată de vînt,
Alunecă 'n gingaș avînt,
Pe gropi și pe creste de valuri,
Depart de'nmaltele maluri,
Noi stăm, fermecați, amîndoi,
De cîntecul undelor moi.*

*Prin aier sbor mulți pescareî:
Nici noi nu sîntem singurei!
Ci-avem, supt uripî de pînză,
Tovarăși ce pot să ne prînză,
De-am vrea, bucueroși s'arătăm
Ce doruri în suflet purtăm!*

*Vecină cu ochii căprii,
Pe mare, cu mine, cînd vii?
În ape privirea-mi cufund
Și vreau în adîncuri s'ascund
Un foc trădător de iubire,
Ce-l varsă privirea 'n privire!*

*Vezi bine: cu ochii tăi dulci
Nu știu la ce poți să m'aduci!
Prilej, pîn'acum, n'am avut,
Dar mîni, de-oîu avea, ți-i sărut,
Și nu poți o vorbă să spuî,
Căci gura pe gură ți-o puî!*

*Vecină cu ochii căprii,
Pe mare, cu mine, cînd vii?*

V. L.

ERATA

În povestirea «Sima Baltag» a D-lui C. Sandu-Aldea s'au strecurat cîteva erori de tipar, dintre care îndreptăm pe următoarele, mai principale: p. 758, rîndul 4 să se cetească: «par'c'ar fi mirosit *vîntul* de primăvară» în loc de «*vînatul*», p. 759, rîndul 9, de cetit: «care a trăsmit drept *între* coarne», în loc de «...drept *lîngă* coarne».

¹ Celelalte reviste și jurnale sînt rugate de autor să reproducă acest anunț.